

Livet i bygderne

Ældstetrinnet

Livet i bygderne, er én ud af i alt ni podcasts produceret af Katrine Nyland til Ilulissat Isfjordscenteret.

Fag

Tværfagligt – matematik, biologi og dansk

Læringsmål

- Eleverne opnår viden om udviklingen i bygderne fra fangerkultur til turisme.
- Eleverne opnår særlig viden om det tætte forhold man får til den bygd, man kommer fra.
- Eleverne træner deres færdigheder i kommunikation og samarbejde.

Organisering

Vi anbefaler, at eleverne arbejder i mindre grupper, parvis eller enkeltvis. Afhængigt af, hvad der passer bedst til den enkelte elev, og hvilke kompetencer der skal udvikles. Vær opmærksom på, at det ikke nødvendigvis er ens bedste ven, man arbejder bedst sammen med. Samarbejde mellem eleverne handler om netop samarbejde og ikke kun samvær.

Vejledning til Book Creator bogen

Book Creator bogen *Livet i bygderne*, er en elevbog, der knytter sig til podcasten *Livet i bygderne*.

Podcasten varer 4:22.

Forløbet er tilrettelagt med fokus på elevernes undersøgende, eksperimenterende og skabende tilgang til læring.

Forløbet omfatter tre trin:

- Arbejdet før der lyttes til podcasten.
- Lytning og arbejde med podcasten.
- Efterarbejde med tema og viden fra podcasten.

Start med at lytte til podcasten, før den præsenteres for eleverne.

Side til side vejledning – Book Creator bogen Livet i bygderne

Velkommen til Isfjordscenteret side 4-7

Eleverne møder Isfjordscenteret i to billeder, der viser henholdsvis sommer og vinter.

I klassen kan I tale om:

- Hvad Isfjordscenteret er.
- Hvordan der ser ud omkring Isfjordscenteret.
- Forskellen på sommer og vinter.
- Hvordan der er forskel på sommer og vinter, der hvor I bor.

Kort Ilulissat side 8-9

Tal om kortet, og hvor mange mennesker der bor i Ilulissat, og hvor mange mennesker der bor i den by eller bygd I bor i.

Her bor jeg side 10-11

Eleverne ser en del af et verdenskort.

Eleverne skal flytte den røde markør ned på kortet og vise, hvor de bor.

Markøren findes i den hvide kasse og skal trækkes ned på kortet.

I klassen kan I tale om:

- Forskelle og ligheder mellem Ilulissat og jeres by eller bygd.

Undersøg Grønland side 12-15

Eleverne skal undersøge forskellige fakta omkring Grønland. På siderne 12-15 er der otte billeder der passer til spørgsmålene skrevet nedenfor. På side 13 er der et link til denne hjemmeside fra greenland-travel.dk, hvor eleverne kan søge efter viden.

Eleverne skal indspille deres svar som en lydfil og sætte ikonet ved den taleboble svaret passer til.

Spørgsmål

- Hvor mange km² er Grønland?
- Hvor mange indbyggere er der i Grønland?
- Hvor mange mennesker bor der ca. i bygderne?
- På hvilken side af Grønland ligger de seks største byer?
- Hvad hedder disse byer på grønlandsk?
  - Thule
  - Godthåb
  - Scoresbysund
  - Sukkertoppen

Differentieringsspørgsmål

- Hvor mange gange større er Grønland end Danmark?

- Hvorfor mon de seks største byer ligger på vestkysten?
- Er der en historie bag de danske navne til de grønlandske byer?

Indsættelse af lydfiler: se instruktion 1 [her](#).

Lyt og fortæl side 16-17

Eleverne skal nu lytte til podcasten *Livet i bygderne*. De finder podcasten ved at klikke på billedet på side 16.

Inden I lytter til podcasten, kan du give en kort intro til podcastens indhold.

Katrine fortæller:

- at mennesker i tusindvis af år har mødtes ved Diskobugten for at jage, handle og udveksle kultur og viden.
- at man tog ind i fjordene til sommerboplads for at fange og fiske (rensdyr, ørreder og hellefisk)
- om vinterbopladsen, Sermermiut, som man kan se resterne af lige syd for Isfjordscenteret.
- at selvom mange er flyttet til Ilulissat, har flere en hytte i den bygd de kommer fra.

Ole fortæller:

- at stort set alle grønlandere har rødder i en bygd, hvilket giver bygderne en særlig status.
- at staten op gennem 50'erne og 60'erne nedlagde mange bygder og bosteder, men at det ikke sker mere.
- at han er vokset op i bygden Oqaatsut, men som 9-årig flyttede til Ilulissat på grund af bedre skoler og muligheder for fremtiden. Den gang, for 50 år siden, boede der omkring 200 mennesker, men nu bor der kun 30.
- at det er hårdt arbejde at bo i bygden. Alt foregår ved Manpower. Trillebøren er det vigtigste transportmiddel. Her er der ingen biler.
- At i bygden er der et elværk – et vandværk – et kommunekontor – et lille vaskehus – et lille sundhedscenter – en lille kirke der også fungerer som skole.
- at man er afhængig af at have båd, slædehunde eller snescooter for at komme rundt.
- at han driver et hotel i bygden, det sted han har sine rødder.
- at han nyder den særlige bygdestemning, udsigten til Isfjorden. Det er her han slapper af.

Det anbefales at lade eleverne lytte parvis eller i mindre grupper.

Lad eleverne bruge nogle minutter på at tale om det, de har hørt.

På side 17 skal eleverne lave små lydfiler hvor de fortæller om podcasten. Billederne på siden kan hjælpe dem med at huske det, de har hørt.

Indsættelse af lydfiler: se instruktion 1 [her](#).

Optagelsen ligger nu som et lille lydikon. Ikonet kan placeres, hvor man ønsker det. Man kan lytte til optagelsen igen og igen.

Opsamling i klassen

Det anbefales at tage en fælles snak i klassen, når arbejdet med side 16-17 er færdigt. Vi anbefaler, at du undervejs skriver begreber og nøgleord på tavlen.

I klassen kan I tale om:

- Ole siger at staten har nedlagt en masse bygder op gennem 50'erne og 60'erne – hvorfor tror I de har gjort det?
  - Du kan finde mere info om nedlægning af bygderne [her](#).
- Hvorfor flyttede Ole ind til den større by, Iliulissat, da han blev 9 år?

Du kan hente inspiration til samtalen herunder.

Til nogle af begreberne er der lavet opgavesider i Book Creator.

I kan eventuel indsætte flere sider selv til andre samtaleemner, begreber og nøgleord.

Begreber og nøgleord

- Bygd – en bygd er en mindre bebyggelse end en by. I Danmark hedder det en landsby. For at komme frem til en grønlandsk bygd må man enten benytte båd, hundeslæde eller helikopter.
I Grønland er der over 60 bygder. Flere af dem er ubeboede. I de bygder der er beboede, bor der mellem 30 til 250 mennesker.

Hvordan kan man komme frem til landsbyer, der hvor du bor?

- Diskobugten – det er den største bugt i Grønland. Ved bugten findes bl.a. Iliulissat, som er der podcasten finder sted. I dag er det et af Grønlands mest populære turistmål. Det er et ufatteligt smukt område med de enorme flydende isfjelde, det rige dyreliv og især de mange hvaler. Det er også her man kan opleve de små bygder med fangerliv.
Selvom jagt og især fiskeri stadig er grundlaget for livet i Diskobugten, vinder servicefagene mere og mere frem i takt med stigende turisme.

Hvad er et eksempel på et servicefag?

Hvorfor tror du det hedder Diskobugten?

Her er begreber som ikke kommer fra podcasten, men som er relevante i forbindelse med løsning af opgaverne.

- Fødekæde – en oversigt over hvilke dyr, der spiser andre dyr. En fødekæde starter altid med en form for primærproducent (en plante der kan lave fotosyntese), og så kommer der oftest en planteæder og til sidst en kødæder.

Kan du komme med et eksempel på en fødekæde, der starter med græs?

- Biologisk systematik – er en videnskabelig metode man bruger til at klassificere arter. På den måde kan man vise, hvilke arter der er beslægtede med hinanden. Vi er f.eks. tæt beslægtet med mange aber, hvorfor vores familie er “menneskeaber”.

Kender I andre arter inden for homo-slægten? F.eks. H. erectus eller H. neanderthalensis?

- Eukaryot – inden for den biologiske systematik, inddeler man liv efter om det har en cellekerne eller ej. “Eu” betyder *ægte* og “karyot” betyder *kerne*. Hvis en organisme ikke har en cellekerne, kalder man det for en prokaryot. Prokaryoter har ikke nogen cellekerne, det omfatter f.eks. bakterier. Man regner prokaryot for det ældste liv, som senere har udviklet sig til at være eukaryot, altså at have en cellekerne.

Kender du nogle eksempler på celler i menneskekroppen?

Mit opslagsværk side 18-19

På siderne skal eleverne lave korte beskrivelser af nøgleordene og begreberne, som I har gennemgået og arbejdet med indtil videre. De kan skrive dem ind, indtale dem som lydfil eller tegne en tegning og sætte billedet af den ind. Deres produkter vil indgå i det videre arbejde med podcasten. Giv gerne eleverne mulighed for at uddybe deres opslagsværk samt tilføje ny viden undervejs, som I arbejder med de næste sider i bogen.

Indsættelse af lydfiler og indsættelse af billeder: se instruktion 1 og 2 [her](#).

Fangst dyr side 20-21

Eleverne skal undersøge nogle af de fangst dyr som Ole nævner i podcasten. De skal undersøge hellefisken, torsken og grønlandshajen. De kan finde info om dyrene på denne hjemmeside fra visitgreenland.com, som er på side 20.

De må selv bestemme hvad de lægger vægt på, og de må også gerne søge efter viden andre steder på internettet.

De skal skrive deres nyfundne viden ind i de sorte bokse på side 18-19 og de skal indsætte et billede af dyret i den hvide boks, der er over den sorte boks.

Når arbejdet er færdigt, skal I lave en fælles gennemgang af hvad, de har fundet ud af. Her er forslag til gennemgangen:

- Fandt I ud af noget I ikke vidste før?
- Fandt I ud af noget om andre dyr end de tre dyr fra side 20-21?
- Hvor gamle eller store kan dyrene blive?
- Hvad spiser dyrene? (I kan eventuelt prøve at lave en fødekæde med dyrene)

Indsættelse af billeder og indsættelse af tekst: se instruktion 2 og 3 [her](#).

Biologisk systematik side 22-25

Eleverne skal nu arbejde med biologisk systematik.

Side 22-23 er ment som fælles snak i klassen, hvor side 24-25 er opgaver til eleverne.

På side 22-23 er der en tekst om grønlandshajen, den skal eleverne læse. Derudover er der tre blå kasser. I den første på side 22, er der en oversigt over hvordan man laver en biologisk systematik. Tal med eleverne om hvordan man kan inddele alt liv efter en systematik. Hør gerne eleverne om de kender til nogle af begreberne på forhånd. Gennemgå de forskellige begreber for eleverne. Find mere viden [her](#).

I de to andre kasser er der vist hvordan man indplacerer hhv. grønlandshajen og mennesket efter en biologisk systematik. Her kan eleverne se at mennesket er beslægtet med grønlandshajen, idet begge arter er hvirveldyr.

Her er forslag til snakken i klassen:

- Hvorfor placeres både grønlandshajen og mennesket i rækken hvirveldyr?
- Er de begge primater?
- Hvilken slægt tilhører mennesket?
- Hvilken slægt tilhører grønlandshajen?

På side 24-25 skal eleverne finde ud af hvilke af de fire arter der er tættere beslægtede med mennesket end grønlandshajen. De skal løse opgaven i mindre grupper. De kan farve de kasser som indeholder en art der er tættere beslægtet med mennesket, grønne.

Lav en fælles gennemgang i klassen med elevernes svar. Her er forslag til gennemgangen:

- Hvilke dyr er tættere beslægtet med mennesket?
- Hvad betyder pattedyr?
- Kender I andre aber udover chimpansen?
- Ved I hvor de forskellige dyr fra side 24-25 lever henne?

Oqaatsut side 26-29

Eleverne skal nu arbejde med den helt specielle bygdestemning, som bliver beskrevet i podcasten. På side 26-27 skal de undersøge hvad der kendetegner en bygd, og på side 28-29 skal de arbejde med Oles hotel, Hotel Nordlys, og lave en reklame for hotellet.

Side 26-27

På disse sider skal eleverne arbejde med bygdestemningen.

På side 26 er der en tekst og et billede fra Oqaatsut. Lad eleverne læse teksten og snakke om den og billedet i makkerpar.

På side 27 er der et link til denne hjemmeside fra visitgreenland.com, her skal eleverne finde information om livet i bygden Oqaatsut. De skal bruge viden herfra og fra podcasten til at svare på spørgsmålet; *hvad er det, der kendetegner det helt specielle bygdoliv, som Ole beskriver?*

Der er indsat en boks, hvor de kan skrive deres svar, en figur hvor de kan indtale en lydfil og en ramme hvor de kan sætte et billede ind. De bestemmer selv hvad de vil lægge vægt på og hvordan de vil besvare spørgsmålet. De kan frit slette enten boksen, figuren eller rammen, hvis de ikke har brug for den.

Side 28-29

På side 28-29 skal eleverne arbejde med Hotel Nordlys.

De skal forestille sig at de er blevet ansat til at lave en reklame for Hotel Nordlys. På side 29 er der et link til hotellets hjemmeside. De skal sætte sig ind i hvad hotellet tilbyder, og hvad man kan opleve, når man bor der. De kan hente viden fra arbejdet på side 26-27.

Rammer for arbejdet med reklamen:

- Det skal være en reklame med et ophold på Hotel Nordlys som fokus
- Det skal være tydeligt hvad man kan opleve og hvad hotellet tilbyder
- Det er valgfrit om man vil lave en reklamefilm, plakat, sang eller anvende et andet medie
- Man skal kunne argumentere for sit valg af medie

Eleverne viser deres produkter for klassen. Se evaluering for uddybning af rammerne.

Indsættelse af lydfiler, indsættelse af billeder, indsættelse af tekst og indsættelse af video: se instruktion 1, 2, 3 og 5 [her](#).

Evaluering

Eleverne viser deres produkter for klassen.

Sørg for at rammerne for feedback er positiv kritik. Eleverne skal støttes i at tage stilling til: hvad er godt – hvad kan eventuelt gøres bedre. Få mere inspiration [her](#).

Det er ikke nødvendigvis med henblik på at de skal lave nye produkter, men snarere at eleverne opdager og arbejder med denne positive kritik.

Hvis du vil arbejde med nogle af de andre podcasts fra Isfjordscenteret, kan det give mening at gemme elevernes Book Creator bog, så arbejdet med den, kan benyttes igen.

Ønsker du, at eleverne skal gøre brug af klassens feedback, kan du vælge at afsætte tid til at arbejde videre med produkterne. Således at de kan bruge hinandens feedback og ændre i deres produkt.

Kolofon

Podcasten *Livet i bygderne* er udviklet af Isfjordscenteret i Ilulissat.

Undervisningsmaterialet til Podcasten *Livet i bygderne* er udviklet af Lotte Brinkmann og Daniella Maria Manuel, Anholt Læringsværksted med sparring fra Leg med IT.

Elevbogen i Book Creator er udviklet som en del af projektet *Nutaaliorta* fra Kivitsisa.

Skabelonen er udviklet af Rikke Falkenberg Kofoed og Daniella Maria Manuel, Leg med IT.

Undervisningsmaterialet *Livet i bygderne* er udgivet under en Creative Commons kreditering-licens CC:BY.

Materialets tekster, opgaver og billeder må deles, gengives og bearbejdes, når blot man krediterer ophavet '*Livet i bygderne* by Isfjordscenteret Ilulissat'.